

הולך אחר הראשית, וכיון שגילה בפעם הראשונה שכל כוונתו להעלות נפש כל חי לא-ל עולם, אזי כל פירותיו ותבואתו מיתקנים ומתבררים. [והם דברי הבעל-שם בסוד ביכורים, להעלות אורות-נוקבא, ניצוצי טהרה שירדו, לכהן שהוא חסד, לבל ינקו ממנה הקליפות. ונרמז ב'כורך עליה גמי' — בסוד גדולים מעשי י' (תהלים קיא)]. וזהו ענין דורון לתלמידי חכמים, כי החכם הדבוק באלקיו, עושה ייחוד בכל דבר שהוא רואה ושומע ומריח וממשש, ובכך הוא ממתיק הרע ומברר הטוב שבכל דבר, ובכחו של הצדיק לתקן הכל, וכל מה שיש לו לאדם נתקן על ידי הדורון שהוא מביא אליו.

'וזה היה עבודת הבעל-שם-טוב ז"ע עם תלמידי תלמידיו, כי לפעמים הצדיק עובר במקום אחד, באיזה יחוד שמו יתברך ובמחשבה קדושה, ומתקן כל עשבי השדה'. (אוצר החיים (לר"א מקורנא) — משפטים, דף קצט):

דף קו

'האי עשה והאי עשה, עשה דכבוד התורה עדיף' — הרמב"ם (סנהדרין כא,ו) פסק שהיתום קודם בדין לאלמנה, והאלמנה לחכם. וכבר תמהו האחרונים הלא בסוגינתו מבואר שיש להקדים אפילו את קרובו של החכם ליתומים. דרכים שונות נאמרו בישוב השאלה; אפשר שאין ללמוד ממעשה דרב נחמן כל עיקר, שהרי אירעה כאן תקלה, שנסתתמו טענותיו של בעל הדין (דרישה חו"מ טו); שונה כאן שיש בית-דין אחר הפסול לדון את החכם, שלכן דין הוא שהיתומים יידחו אל אותו בית דין (תומים שם); אפשר שמדובר שהיה היתום נתבע ולא תובע, ואין לו טובה בהקדמת המשפט אלא להפך, האיחור טוב לו. גם אפשר ששני בעלי הדין היו יתומים, הלכך העמד יתום מול יתום [שלוה טובה הקדימה ולזה טוב האיחור] ונשאר עשה דכבוד התורה (עפ"י חות יאיר כא); אפשר שכאן מדובר באפוטרופוס, ולא ביתומים עצמם שבאו לדון, ולשון 'דינא דיתמי' משמע כן. (שם ובהגהות מלא הרועים). ועוד.

ודנו האחרונים אם יש בזמנינו 'תלמיד חכם' לענין זה — ע' סמ"ע טו,ד; ב"ה, ש"ך, נתיב"מ ופ"ת שם. הרחבת הנידון לשאר עניני קדימה בתור — ראה במאמריהם של: הר"י זילברשטיין הלכה ורפואה ח"ג — על תור לניתוחים; הר"י שחור, תחומין ז — קדימויות בתור ל'טרמפים'; ד"ר א. ורהפטיג, תחומין יב — 'קפיצה לראש התור'.

'מגיהי ספרים שבירושלים היו נוטלים שכרן מתרומת הלשכה' — הנה קטע מתוך דברי החזון-איש (מנחות כח,ה):

'הנה אמרו כתובות ק"ו א' דמגיהי ספרים שבירושלים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה. ועוד אמרו שם ק"ה א' דב' דייני גזרות היו נוטלין שכרן מתה"ל, ובתו' (ק"ו ב') כתבו דהיינו מתה"ל ולא ממותר משום שהן צורך הקדש [וכן משמע בר"מ פ"ד מה' שקלים ה"ז ה"ח]. ויש לעיין בשלמא מבקרי מומין ומלמדי שחיטה וקמיצה, צורך הקדש הן ומתחלל הקדש על שכרן, אבל מגיהי ספרים וגוזרי גזירות נהי דמצוה איכא מ"מ אין זה צורך הקדש.

ואפשר דמגיהי ספרים בכלל מלמדי הלכות כל עבודות, שאם ישבשתו הגירסאות תכשל ההלכה, אבל מה צורך הקדש בגוזרי גזרות? ואפשר דאם יורגלו בגזל יביאו מן הגזל למזבח. ומיהו אי כל הני ממותר תרומת הלשכה אתו, שפיר י"ל דבית דין מתנין על המותר לשמש בו חולין כיון דכבר אין צורך הקדש בו....'

— יש ראשונים שמפרשים דלא כרש"י, שאין מדובר על ספרים פרטיים אלא על ספר תורה שהיה בעזרה. (ע' שיטה מקובצת מהראב"ד ותלמיד הרשב"א. וע"ע בספר 'עמודים בתולדות הספר העברי' — הגהות ומגיהים עמ' 28).

'תלמידי חכמים המלמדים הלכות שחיטה, נוטלין שכרן מתרומת הלשכה'... — אף על פי שאסור ליטול שכר על לימוד תורה, כמו שאמרו 'מה אני בהנם אף אתם בהנם' — כיון שזה היה עיסוקם הקבוע, ולא עסקו במלאכה אחרת להתפרנס ממנה, מותר ליטול כדי חיותם ופרנסת ביתם — עפ"י תוס' לעיל קה. ד"ה גזרתי; חידושי הר"ן ורבנו קרשקש וידאל כאן; תשב"ץ ח"א קמה וח"ג יג. — וע"ש (בח"א) כמה תשובות באורך רב על ענין נטילת מילגה מן הציבור עבור לומדי תורה, והובא להלכה ברמ"א יו"ד רמו, כא; באור הלכה רל"א בשם דבר שמואל; אגרות משה יו"ד ח"ב קטז.

(ע"ב) 'לב בית דין מתנה עליהם'... — ע' בענין זה במובא בשבועות יא (חוברת מח).

'הקטורת וכל קרבנות ציבור באין מתרומת הלשכה' — נקטו 'קטורת' בנפרד ולא כללוה עם קרבנות הציבור והלא גם היא קרבן ציבור. ולא עוד, אלא שבירושלמי (יומא ה,א) מצאנו דרשה מיוחדת שהקטורת באה מתרומת הלשכה.

יש לפרש טעמו של דבר: היות וכמות הקטורת שהוכנה לפיטום — שס"ה מנה, כמנין ימות החמה — כמות זו מספקת גם לאחר ר"ח ניסן של שנה הבאה, נמצא לוקחים משקלי הציבור עבור השנה הבאה, ואמנם מותר הקטורת היה נפדה בר"ח ניסן הבא, שהרי אין מביאין אלא מן התרומה החדשה, אך חידוש יש בדבר שמלכתחילה מייחדים מן השקלים גם עבור השנה הבאה. (מקדש דוד לגר"ד רפפורט — לה,א. יש להקשות הרי גם נשאו בכל ר"ח ניסן טלאים מבוקרים, (וכדאיתא בירושלמי שקלים ד,ג ובמפרשים). וצ"ל לאותן שיטות שמועיל ביקור קודם ההקדש, שלא היו מקדישים אותם מלכתחילה. אמנם לאחר שנתחדש שגם קטורת לוקחים, אפשר שה"ה באלו).

יש מי שהסביר באופן אחר ('חונן דעה' לר"ג פרידלנדר, ב"ב תשמ"ח) — יומא, פרק ג'): על פי מש"כ הגרי"ז מבריסק (הלכות כלי המקדש. עפ"י משמעות לשון הרמב"ם בספר המצוות) ששונה הקטורת במהותה משאר קרבנות ציבור, שבאלו — מצוות הציבור להתכפר בהם, וכקרבן של יחיד, שהוא ה'מתכפר' בקרבן. שונה היא הקטורת, שאמנם מצוות הציבור היא שהקטורת תוקטר, אך אין הם נחשבים 'מתכפרים', אלא שמוטלת עליהם מצות הקטרה גרידא. וכיון שמצוות הציבור בקטורת שונה היא ביסודה, לכך מודגשת הקטורת בפני עצמה, שגם היא באה מתרומת הלשכה.

'כדאמר רבא העלה' — עולה ראשונה, הכי נמי הכסף — כסף ראשון' — על האופנים השונים בדרשת ה"א הידועה [בדברי רבא], המורה על חשיבות או על ראשוניות, או שבאה להדגיש ולמעט, אחת ולא אחרת — ע' במובא בפסחים נח (חוברת קיט) ביומא לד (חוברת קכה).

דף קז

ניכוי 'מעשה ידיה' מדמי המזונות

'פוסקין מזונות לאשת איש... איכא בינייהו גדולה ולא ספקה. אי נמי קטנה וספקה' — כתבו ראשונים: מכאן יש להוכיח כשיטת הרמב"ם (הל' אישות יב,טז) שכשבית דין פוסקין מזונות לאשה שהלך בעלה למדינת הים, אין מחשבין עמה על מעשה ידיה, אלא נותנין לה כל מזונותיה, עד שיבוא הבעל ויתבע את מעשה ידיה — שהרי משמע שלדעת רב (שנפסק כמותו להלכה), בית דין פוסקין מזונות, גם כאשר יש במעשה-ידיה כדי סיפוק מזונותיה.

[וכן כתב הרמב"ם (שם יח,כב) לענין אלמנה התובעת מזונות, אלא שהוסיף: 'אני אומר שאם היו היורשים קטנים, בית דין מחשבין עמה ופוסקין מעשה ידיה כדרך שפוסקין לה מזונות'. וכתב על כך המגיד משנה: 'סברא נכונה היא, וראויה אליו, שבית דין — אביהם של קטנים'.]